

Výňatek z knihy

LOSÝ V SRDCI EVROPY

Od klasických ke stíracím

Vydalo Nakladatelství Olympia, a.s.
SAZKA - OLYMPIA 2002
Edice Sazka
autor Ivo Kasal

JUDr. Ivo Kasal

(dvanácté pokračování)

Z ROTAČEK A LISŮ LOSÝ UKLÁDÁCÍ

2. Emitované postupně zástavní listy a dlužní úpisy různých bankovních a úvěrních ústavů, vydané postupně na základě povolovaných zápůjček. Z různosti obou kategorií vyplývá také odlišnost slosováních plánů. Zatímco v první kategorii se slosovaly hodnoty zpravidla podle pevné, napřed stanovené normy, řídila se kategorie druhá

Mnohý kupuje, aby měl naději na výhru, více celých losů aneb malé podíly ještě většího počtu, a přece není jistější věty v počtářství, že tím spíše prohraje, čím více kdo má losů. Hraje-li se všemi, jest ztráta jistá, a čím více losy kdo hraje, tím více přiblíží se k této jistotě. V samých losech ovšem nebude nikdo ukládati své úspory, již pro dosud přemrštěné ceny jejich bylo by to neracionelní, pak pravděpodobnost

umořovací plánem svých zápůjček a také zásadou, že kolik ze zápůjček bylo splaceno, tolik bývalo slosováno. Některé subjekty dokonce v případě zaplacení větší zápůjčky pořádaly slosování mimořádná, ta ani nebývala uvedena v žádném slosovacím kalendáři.

Adam Smith ve svém díle *Povaha a příčiny blahobytu národů* píše:

výhry valně se nezvětší držením sebe většího počtu losů. Možnost výhry málokdo však odolá, a jest tudíž přirozeno, že každý bude hleděti opatřiti si alespoň jeden los.

A tak se nakupovalo a prodávalo. Rozhodl-li se občan uložit své peníze v cenných papírech s možností výhry, potom si mohl koupit papír na trhu zcela nový, čerstvě emitovaný, nebo se rozhodnout

pro papír, který již byl na trhu delší dobu a jehož cenový pohyb – vzestup nebo pád – mohl již delší dobu sledovat. Nakupovat mohl prostřednictvím oprávněných prodejců a burzy (jakož i v různých kombinacích a variantách). Při nákupu cenných papírů zajímala veřejnost nejen výše jejich skutečného úrokovacího procenta, ale i naděje skýtaná jim umořovací plánem, jakož i bonita společnosti. Při stejné bonitě dávala samozřejmě přednost papíru slosovatelnému před neslovovatelným. Losy tohoto druhu byly velmi drahé, a tak měl zájemce následující možnosti: buď si los koupit (sám nebo jako člen spolku) za hotové, nebo podle zákona č. 90/1878 ř. z. na splátky. Cenu losu na splátky však zvyšovala reklama na prodej a provize prodejců, které se obvykle rovnaly první splátce. Byly dražší též kvůli úrokům z vloženého kapitálu. K prodeji losů na splátky byl oprávněn jen subjekt disponující bankéřskou živností. Jmenovaný zákon platil pouze pro země české a vedle prodeje losů na splátky upravil i prodej naděje na výhry z nich, tzv. *promesy*.

Ze zákona č. 90/1878 ř. z.:

Prodávající (firma) jest povinen

- a) vydati jím podepsanou listinu, obsahující známky vylosování, datum, nominální, cenu kupní za každý los, splátky, místo placení a následky nezachování splátek
- b) vydati stvrzenku na každou splátku
- c) vésti juxtované rejstříky, blíže v zákoně popsané
- d) pokud nepominulo právo kupcovo k losům pro obměškání, podle prodejní listiny je uschovati a jich ani neprodávati ani nezastavovat
- e) majiteli listiny prodejní losy za zaplacení kupní ceny hned vydati a je, pokud právo nepominulo, na požádání ukázati.

Finanční orgánové jsou oprávněni a na žádost majitele prodejní listiny, předloží-li ji a stvrzenky na všechny splatné platy, povinni nahlédnouti v juxtované rejstříky, a pokud právo kupujícího nepominulo, žádati neprodlžené předložení prodaných losů.

Prodeje losů na splátky, vydávání prodejních listin, zvani k uzavírání takovýchto prodeju nelze prováděti

prostřednictvím podomních obchodníků nebo obchodních cestujících. Prodej nebo zastavení losů provedené proti zákonu (jak uvedeno pod d), jakož i pojímání něčeho stran naděje na výhru, spojené s prodanými losy, co by se slosovacím plánem nesrovnávalo, do listiny prodejní nebo do prospektů, je těžkým přestupkem důchodkovým a trestá se pokutou ve výši dvojnásobku až osminásobku jmenovité ceny losů. Jiné přestupky trestají se jako zakázaná hra loterními předpisy podle zákonů důchodkových k tomu se vztahujících. Spoluvinným se stává, kdo znaje některou okolnost, na níž se záповěď vztahu, k takovým záповěděným prodejem vybízí, je prostředkuje nebo pozvání k nim vydává. Co bylo řečeno zde o losech, platí též o dílech losů.

Z odůvodnění k vydání citovaného zákona:

Obchod splátkový upraven bude zákonem z důvodu, že se jedná o vrstvy obyvatelstva, nejsoucí tak vyspělé, aby mohly kontrolovat hodnotu losů, pokud se týče jich kupní a prodejní ceny, a tím aby se zabráňovalo již předem jakýmkoliv výstřelkům.

Splátkový prodej losů byl prodejem s podmínkou. Kupující musel splácet včas a los se mu vydal až po zaplacení poslední splátky. Případla-li však v době splátek na los výhra, vyplatila se přímo kupujícímu, neboť losy koupené na splátky byly u bankéře jen v úschově jako záruka, že lhůty splátek budou dodrženy. Při první splátce obdržel kupující dodací list (list na splátky), v němž musela být uvedena série a čísla losů. Po zaplacení všech splátek musel kupující tento list vrátit a vydaly se mu losy. S uvedeným obchodem byly spojeny značné pracné úkony. Ke smlouvě o splátkovém

obchodu se např. každému zákazníkovi otevíral individuální osobní účet splátek, též účetnictví týkající se prodeje losů bylo plně komplikací.

Obchod s losy všeho druhu, kromě obchodu s losy třídní loterie, která se pokládala za státní monopol, byl živností svobodnou bez průkazu.

Ovšem i při nezáročitelných losech bylo možné docílit značného úrokového zisku prodejem naděje na výhru, neboli promesy. Nezáročitelné losy měly zpravidla výhodnější vyherní plán než záročitelné, neboť bylo možné použít celého obnosu určeného k umoření výpůjčky k výhrám, zatímco při záročitelných losech bylo zapotřebí užít značné části k zaplacení běžných úroků na kupony z losů. Burzovní obchody s losy byly často kritizovány, protože odborníci nepovažovali za správné, aby papíry, třeba jinak stejné, ale různých emisních ročníků, měly společný záznam na burze. Škodný tak byl prodávající, který často za nízký kurs prodával papíry poměrně staré emise, i kupující, který neměl možnost si stanovit, jaké papíry mu mají být - vzhledem ke lhůtě slosování - dodány. Tak se stávalo, že veřejnost často prodávala papíry slosovatelné třeba během nejbližších let a za stejný kurs byly prodávány papíry kategorie právě vydané a splatné teprve během 30 i více let.

(pokračování příště)

